

Aan: Vaste commissie Binnenlandse Zaken

Van: Jony Ferket en Dimitri Gilissen (fractievoorzitters D66 en VVD namens de gemeenteraad van Utrecht)

Tim van het Hof en Rick Zagers (fractievoorzitter D66 en gemeenteraadslid VVD namens de gemeenteraad van Breda).

Ceciel Nieuwenhout en Rik van Niejenhuis (gemeenteraadsliden GroenLinks en PvdA in Groningen)

Afschrift: demissionair minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties

VNG commissie Raadsleden en Griffiers

Vereniging van Raadsleden

Onderwerp: Modernisering verlof- en vervangingsregeling voor gemeenteraadsliden

Datum: 20 mei 2021

Geachte commissie Binnenlandse Zaken,

Met hart en ziel zetten raadsleden zich in voor de lokale democratie. Samen met inwoners bouwen we aan sterke steden en vitale dorpen. De opgaven waar we vandaag de dag voor staan zijn complexer dan ooit. Tegelijkertijd schuurt en kraakt het om het raadswerk te combineren met een baan of functie in de maatschappij en ons gezins- en privéleven. De uitdaging groeit om het raadswerk zo goed mogelijk te vervullen en legt daarmee steeds meer druk op de lokale democratie.

In de kamerbrief van 22 maart jl. 'Versterking en vernieuwing lokale democratie' (2021-0000145999) schrijft demissionair minister van Binnenlandse zaken dat: *'de positie van volksvertegenwoordigers versterking behoeft en de aantrekkelijkheid van het politieke ambt wordt bepaald door de randvoorwaarden'*. Kasja Ollongren schrijft in de brief wel dat politiek verlof bij werkgevers te knellend is, maar schrijft niet over de randvoorwaarde die de wetgever zelf biedt om het raadswerk te kunnen combineren. Van heel dichtbij maakten wij als gemeenteraadsliden de afgelopen jaren mee hoe de wettelijke verlof- met vervangingsregeling voor politici te knellend is. De gemeenteraad van Utrecht schreef hierover al in 2019 een brief aan de minister. Ook meerdere fracties van uw Kamer stelden eind 2018 Kamervragen over een deel van de regeling aan de ministers van BZK en Defensie.¹ Maar tot op heden heeft dit alles niet tot resultaat geleid. In deze brief willen we onze zorgen daarom ook aan u uiten en een aantal voorstellen doen om de verlof- en vervangingsregeling voor raadsleden te moderniseren. Graag gaan we hierover met u in gesprek.

¹ Schriftelijke vragen Politiek verlof voor militairen om uitzending mogelijk te maken van D66 en PvdA ([2018Z23177](#)) en Schriftelijke vragen De mogelijkheid tot 'politiek verlof' voor militairen van VVD ([2018Z23421](#)).

Achtergrond en huidige verlofmogelijkheden voor politieke ambtsdragers

Het is mogelijk voor een gemeenteraadslid, statenlid, Eerste of Tweede Kamerlid om zich voor een periode van 16 weken tijdelijk te laten vervangen wegens zwangerschap, bevalling of ziekte. De basis voor deze mogelijkheid is verankerd in art. 57a van de Grondwet en in de Kieswet. Hierin is de procedure (en bijbehorende termijn van maximaal drie keer 16 weken) nader uitgewerkt. De grondwettelijke basis voor de verlofmogelijkheid is twintig jaar geleden doorgevoerd om vooral de positie van vrouwen in de politiek te versterken. Een goede regeling voor het combineren van arbeid en zorg zal het voor vrouwen aantrekkelijker maken om zitting te (blijven) nemen in een vertegenwoordigend orgaan, als dus de Memorie van Toelichting.² Er is bij de introductie in de Kieswet van de vervangingsregeling van volksvertegenwoordigers door de wetgever bewust gekozen voor een vaste periode van zestien weken. Het stellen van een vaste termijn werd van belang geacht voor de uitvoerbaarheid van de regeling en het bieden van duidelijkheid aan de vervanger.³

Verlofmogelijkheden zijn te knellend

De afgelopen decennia is de samenleving en de arbeidsmarkt sterk veranderd. Meer flexibiliteit, ruimere verlofregeling voor aanstaande ouders en mantelzorg of (zorg)verlof voor speciale gevallen zijn steeds meer normaal geworden. Echter, de verlofregeling van volksvertegenwoordigers is in die tijd niet mee veranderd. Wij zijn er stellig van overtuigd dat deze regeling niet meer van deze tijd is. De mogelijkheden om je als politicus tijdelijk te laten vervangen zijn te beperkt, te star en bieden geen ruimte voor flexibiliteit.

In het belang van kwaliteit en diversiteit in samenstelling van gemeenteraden, en om het lidmaatschap voor een zo breed mogelijke doelgroep aantrekkelijk te laten zijn, is modernisering van de vervangingsregeling noodzakelijk. In veel gemeenten is het lastig om voldoende kandidaten voor het raadslidmaatschap te vinden én te behouden die hun raadslidmaatschap uitoefenen naast een maatschappelijke carrière en verdere invulling van het gezins- en privéleven.

Wij hebben in onze gemeenteraden de afgelopen jaren ook zelf ervaren dat de huidige regeling niet meer passend is. Raadsleden die zwanger zijn of ziek zijn en die hebben overwogen zich tijdelijk te laten vervangen, hebben dit wel of niet gedaan met een onbevredigende uitkomst. Zieke raadsleden hebben geen verlof aangevraagd en hebben weken doorgemodderd. Zieke raadsleden die een iets langere herstelperiode nodig hadden, zijn toch na 16 weken weer gestart omdat ze anders nog een keer 16 weken uit de running zouden zijn. Zwangere raadsleden die 32 (2x16) weken verlof hebben moeten nemen omdat vooraf al duidelijk was dat 16 weken net te kort was, ook mede door het vele werk in de avonden, maar veel liever de mogelijkheid voor een periode tussen de 16-32 weken hadden gehad. Maar ook raadsleden die niet zwanger of ziek zijn ondervinden nadeel van de huidige regeling. Een partner van een zwangere vrouw kan geen ouderschapsverlof opnemen. Er bestaan geen mogelijkheid voor zorgverlof om voor een naaste die ziek is te zorgen. Er is geen verlof mogelijkheid bij adoptie. Ook is het niet mogelijk om je tijdelijk als raadslid te laten vervangen wanneer zich een maatschappelijke kans voordoet of voor een stage of tijdelijk studeren in het buitenland. Zo zijn er voorbeelden van een raadsleden die voor defensie wilden deelnemen aan een buitenlandse uitzending, maar dit enkel konden doen als zij ontslag als raadslid zouden indienen omdat de reden niet onder de wettelijke verlofmogelijkheden valt. Wij vinden het onwenselijk dat raadsleden ofwel niet ofwel te kort met verlof gaan vanwege omstandigheden in hun gezins- en

² TK 2001-2002, 28 051, nr.3 pag. 1 (MvT) en TK 2005-2006, 30 229, nr. 6 pag. 5 (Nota n.a.v. Verslag)

³ TK 2004-2005, 30 229, nr. 3 pag. 3 (MvT)

privéleven dan wel dat raadsleden veel langer met verlof moeten gaan en zich niet kunnen inzetten in hun gemeenteraad.

Onze conclusie is dat de verlof- en vervangingsregeling aan modernisering toe is. Wij pleiten voor een bredere en flexibelere 'verlofregeling' waarbij tevens rekening wordt gehouden met het bieden van duidelijkheid aan de vervanger. Ons inziens dient wettelijk verankerd te worden:

- Dat een ruimere invulling van de redenen van verlof mogelijk is met onder meer: zorgverlof, ouderschapsverlof en ook verlof bij pleegzorg of adoptie, en verlof voor maatschappelijke rol/functie zoals betaalde baan of studie;
- Dat bij twee aaneensluitende periodes de mogelijkheid bestaat om de duur van in ieder geval de tweede of derde vervangingsperiode te beperken - bijvoorbeeld tot een vooraf bepaalde periode welke in lijn ligt met de herstelverwachting of verwachte terugkeer van het raadslid;
- Dat in die gevallen waarbij bij het eerste verzoek reeds duidelijk is dat de 1e periode van 16 weken ontoereikend zal zijn, zowel het verzoek als het tijdelijk ontslag en de tijdelijke vervanging in één keer vooraf voor de gehele periode geregeld kan worden. Op deze wijze zijn aanvang en duur vooraf bepaald, hoeft het raadslid niet in de weer met verklaringen tijdens een soms kwetsbare periode en heeft ook de tijdelijke vervanger vooraf zekerheid en hoeft diegene niet opnieuw tussentijds te worden beëdigd.

Wij verzoeken u dit onderwerp en deze brief te agenderen voor bespreking in uw commissie en vernemen graag in vervolg daarop op welke wijze u gehoor geeft aan ons pleidooi. Wij hopen hiervoor ook graag uitgenodigd te worden en zouden graag vooraf met u in gesprek gaan.

Met vriendelijke groet,

Jony Ferket en Dimitri Gilissen (fractievoorzitters D66 en VVD)
namens de gemeenteraad van Utrecht

Tim van het Hof en Rick Zagers (fractievoorzitter D66 en raadslid VVD)
namens de gemeenteraad van Breda)

Ceciel Nieuwenhout en Rik van Niejenhuis (raadsleden GroenLinks en PvdA in Groningen)